

I. अपठित अवबोधनम्

प्रश्न 1.

धात्रीफलं सर्वेषु ऋतुषु लाभदायकं भवति। धात्रीफलम् 'आमलकम्' इत्यपि कथ्यते ।
..... सर्वतोऽधिकं परम्परेयं धात्रीफलस्य महिमानं प्रकटीकरोति । (पृष्ठ 1)

प्रश्ना :

I. एकपदेन उत्तरत

- (क) धात्रीफलं कदा लाभदायकं भवति ?
- (ख) धात्रीफलस्य अपरं नाम किम् ?
- (ग) धात्रीफलं कस्मिन् सहायकं भवति ?
- (घ) सहभोजनेन कीदृशः भावः जागर्ति ?

उत्तर:

- (क) सर्वेषु ऋतुषु
- (ख) आमलकम्
- (ग) रक्तकोशिकानिर्माणे
- (घ) प्रेम्णः

II. पूर्णवाक्येन उत्तरत

- (क) धात्रीफलं कथं बहूपयोगि अस्ति ?
- (ख) प्राचीनकाले कीदृशी परम्परा आसीत् ?

उत्तर:

- (क) धात्रीफलं नेत्रयोः ज्योतिर्वर्धनाय, केशानाम् सौन्दर्यवृद्धये, त्वचः कान्तिवर्धनाय च बहूपयोगि भवति ।
- (ख) प्राचीनकाले कार्तिकमासस्य नवम्यां तिथौ धात्रीवृक्षस्य अधः सहभोजस्य परम्परा आसीत् ।

प्रश्न 2

महान् स्वतन्त्रतासेनानी स्वतन्त्रभारतस्य प्रथमः उपप्रधानमंत्री गृहमन्त्री च लौहपुरुष
..... च उच्चतायाः सूचिका वर्तते। (पृष्ठ 2)

प्रश्ना :

I. एकपदेन उत्तरत

- (क) भारतस्य प्रथमः उपप्रधानमंत्री गृहमन्त्री च कः आसीत् ?
- (ख) पटेलमहोदयः कस्मिन् केन्द्रीयं भूमिका निर्वहितवान् ?
- (ग) नरेन्द्रमोदीमहोदयेन मूर्तिः कस्मै समर्पिता ?
- (घ) पटेलमहोदयस्य प्रतिमा केन नाम्ना ख्याता ?

उत्तर:

(क) सरदार-वल्लभभाई पटेलमहोदयः

(ख) प्रान्तानाम् एकीकरणे

(ग) राष्ट्राय

(घ) 'एकतायाः मूर्तिः' इति

II. पूर्णवाक्येन उत्तरत

(क) कः सर्वेषां भारतीयानां श्रद्धाभाजनः ?

(ख) मूर्तेः उच्चता किं सूचयति ?

उत्तर:

(क) लौहपुरुष सरदार-वल्लभभाई सर्वेषाम् भारतीयानां श्रद्धाभाजनः ।

(ख) मूर्तेः उच्चता पटेलमहोदयस्य व्यक्तित्वस्य कृतित्वस्य च उच्चतायाः सूचिका सूचयति ।

II. अकारान्त पुंल्लिग 'राम' शब्द – Akaaraant Punllig Raam Shabd

विभक्तिः	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	रामः	रामौ	रामाः
द्वितीया	रामम्	रामौ	रामान्
तृतीया	रामेण	रामाभ्याम्	रामैः
चतुर्थी	रामाय	रामाभ्याम्	रामेभ्यः
पंचमी	रामात्	रामाभ्याम्	रामेभ्यः
षष्ठी	रामस्य	रामयोः	रामाणाम्
सप्तमी	रामे	रामयोः	रामेषु
सम्बोधन	हे राम!	हे रामौ!	हे रामाः!

एवम् - बाल, गज, वृक्ष, बालक, सूर्य

फल (=फल) अकारान्त नपुंसकलिङ्ग – Phal (=Phal) Akaaraant Napunsakaling

विभक्तिः	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	फलम्	फले	फलानि
द्वितीया	फलम्	फले	फलानि
तृतीया	फलेन	फलाभ्याम्	फलैः
चतुर्थी	फलाय	फलाभ्याम्	फलेभ्यः
पञ्चमी	फलात्	फलाभ्याम्	फलेभ्यः
षष्ठी	फलस्य	फलयोः	फलानाम्
सप्तमी	फले	फलयोः	फलेषु
सम्बोधन	हे फल!	हे फले!	हे फलानि!

एवम् - वन, ज्ञान, नयन, नेत्र, कमल

III. लट् लकारः (वर्तमान कालः) (Bhu Dhatu Roop Lat Lakar) present tense :-

भू धातु (लट् लकार)			
पुरुषः	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथम	भवति	भवतः	भवन्ति
मध्यम	भवसि	भवथः	भवथ
उत्तम	भवामि	भवावः	भवामः

एवम् – पठ् , लिख् , नम् , वद् , गाय्

IV. सवर्णदीर्घ सन्धि

(अ) अ/आ + अ/आ = आ

दैत्य + अरिः = दैत्यारिः

शश + अङ्कः = शशाङ्कः

गौर + अङ्गः = गौराङ्गः

विद्या + आलयः = विद्यालयः

रत्न + आकरः = रत्नाकरः

यथा + अर्थः = यथार्थः

विद्या + अभ्यासः = विद्याभ्यासः

विद्या + अर्थी = विद्यार्थी

(इ) उ/ऊ + उ/ऊ = ऊ

विष्णु + उदयः = विष्णूदयः

भानु + ऊष्मा = भानूष्मा

गुरु + उपदेशः = गुरूपदेशः

वधु + उत्सवः = वधूत्सवः

भानु + उदयः = भानूदयः

मधु + उत्तमम् = मधूत्तमम्

(आ) इ/ई + इ/ई = ई

श्री + ईशः = श्रीशः

इति + इव = इतीव

अति + इव = अतीव

रवि + इन्द्रः = रवीन्द्रः

परि + ईक्षा = परीक्षाः

गौरी + ईशः = गौरीशः

महती + इच्छा = महतीच्छा

(ई) ऋ/ॠ + ऋ / ॠ = ॠ

होतृ + ऋकारः = होतृकारः

पितृ + ऋणम् = पितृणम्

कर्तृ + ऋणि = कर्तृणि

कर्तृ + ऋद्धि = कर्तृद्धिः